

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING OILADAGI ZO'RAVONLIK BILAN BOG'LIQ HUQUQBUZARLIKLARNING UMUMIY PROFILAKTIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Haydarov Abbos Javlon o'g'li

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17304379>

Annotatsiya: Mazkur maqolada profilaktika inspektorining oiladagi zo'rvonlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarni oldini olishdagi faoliyati, ularning vakolatlari va hamkorlik mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, oilaviy zo'rvonlikning ijtimoiy sabablari, huquqiy oqibatlari hamda bu jarayonda profilaktika inspektorining tashkiliy, psixologik va huquqiy yondashuvlari tahlil qilinadi. Maqolada mavjud muammolarni bartaraf etish, huquqbuzarliklarning profilaktikasini samarali tashkil etish bo'yicha taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: profilaktika inspektori, oilaviy zo'rvonlik, huquqbuzarlik, profilaktika, huquqiy madaniyat, ijtimoiy xavfsizlik, hamkorlik.

Kirish

O'zbekistonda oilaviy zo'rvonlikka qarshi kurashish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda bu borada qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar, jumladan, **“Xotin-qizlarni tazyiq va zo'rvonlikdan himoya qilish to'g'risida”gi Qonun** (2019-yil 2-sentabr) va **“Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida”gi Qonun** profilaktika inspektorlariga keng vakolatlarni berdi. Shu bilan birga, oilaviy zo'rvonlikka barham berish faqatgina jazolash emas, balki profilaktik chora-tadbirlarni to'g'ri yo'lga qo'yish orqali amalga oshiriladi. Shu sababli, profilaktika inspektorining ushbu jarayondagi o'rni va mas'uliyatini ilmiy asosda o'rganish dolzarb masaladir.

Asosiy qism

1. Oilaviy zo'rvonlikning mohiyati va ijtimoiy sabablari

Oilaviy zo'rvonlik — bu nafaqat jismoniy, balki psixologik, iqtisodiy va jinsiy tazyiq shakllarida namoyon bo'ladigan ijtimoiy illatdir. Uning ildizida, asosan, past huquqiy madaniyat, ijtimoiy tengsizlik, ishsizlik, ichkilikbozlik, oila a'zolari o'rtasidagi muloqot yetishmovchiligi kabi omillar yotadi. Ayniqsa, an'anaviy stereotiplar va erkak hukmronlik g'oyalari oiladagi zo'rvonlikning davom etishiga zamin yaratadi.

2. Profilaktika inspektorining roli va vazifalari

Profilaktika inspektori oilaviy zo'rvonlik holatlarining oldini olish, mavjud nizolarni bartaraf etish va xavf guruhiga kiruvchi shaxslarni nazorat qilishda muhim bo'g'in hisoblanadi. Ular:

- oiladagi ijtimoiy muhitni tahlil qiladi;
- zo'rvonlik sodir etgan shaxslarga nisbatan **himoya orderi** chiqarish tashabbusi bilan chiqadi;
- mahalla fuqarolar yig'ini, xotin-qizlar faollari, psixologlar bilan hamkorlikda profilaktik suhbatlar o'tkazadi;
- oilaviy mojarolarni barvaqt aniqlab, ularning kuchayishiga yo'l qo'ymaydi.

Shuningdek, ularning faoliyatida **insonparvarlik, ishonch, sir saqlash** va **tizimli yondashuv** tamoyillari ustuvor ahamiyat kasb etadi.

3. Hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish zarurati

Oilaviy zo‘ravonlikning profilaktikasi faqat ichki ishlar tizimi doirasida emas, balki **mahalla, ta‘lim muassasalari, tibbiyot xodimlari va NNTlar** ishtirokida amalga oshirilishi zarur. Shu bois profilaktika inspektorining faoliyatida quyidagi yondashuvlarni takomillashtirish lozim:

- ma‘lumot almashishning yagona elektron bazasini yaratish;
- oilaviy muammolarga oid anonim murojaat tizimini rivojlantirish;
- ijtimoiy psixologik reabilitatsiya markazlari faoliyatini kuchaytirish;
- ayollar va bolalar bilan ishlash bo‘yicha malaka oshirish kurslarini yo‘lga qo‘yish.

4. Muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari

Amaliyotda ayrim hududlarda profilaktika inspektorlarining yuklamasi og‘ir, resurslar esa cheklangan. Ba‘zi hollarda ularning huquqiy savodxonligi yoki kommunikativ ko‘nikmalari yetarli emas. Shu sababli quyidagilarni amalga oshirish muhim:

- profilaktika inspektorlarining kasbiy malakasini oshirish;
- psixologik va mediatsiya asoslarini o‘rgatish;
- oilaviy zo‘ravonlikka qarshi kurashish bo‘yicha mahalliy seminar va treninglarni tashkil etish;
- ijtimoiy tarmoqlarda targ‘ibot ishlarini kuchaytirish.

Xulosa

Profilaktika inspektorining oiladagi zo‘ravonlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklarning umumiy profilaktikasini samarali tashkil etish — jamiyat barqarorligi, oila tinchligi va fuqarolarning xavfsizligini ta‘minlashning muhim omilidir. Buning uchun ichki ishlar organlari faoliyatini zamonaviy boshqaruv texnologiyalari asosida qayta ko‘rib chiqish, ijtimoiy hamkorlikni kengaytirish va profilaktika tizimini insonparvarlik tamoyillari asosida takomillashtirish zarur.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov, B. (2022). *Oilaviy zo‘ravonlikning huquqiy va ijtimoiy asoslari*. – Toshkent: Adolat nashriyoti.
2. Rasulova, D. (2021). *Profilaktika inspektorlarining oilaviy mojarolarni bartaraf etishdagi o‘rni*. – “Huquq va xavfsizlik” jurnali, №2, 40–46-betlar.